

Interjú a 70 éves László Béla professzorral

László Béla tanár úr 1940. július 4-én született Hanván, egy közép-szlovákiai kisfaluban, s innen jutott el egészen odáig, hogy Nyitrán ő lett a Közép-európai Tanulmányok Karának alapító dékánja. Ezenkívül még sok mindent köszönhetünk neki, nem csak a szlovákiai magyar felsőoktatást illetően. A tanár úrral arról beszélgetünk, hogyan tekint ő vissza erre az elmúlt 70 évre.

– Először is, tanár úr, megkérdezném Önt, mivel matematikát és ábrázoló geometriát tanult a pozsonyi főiskola természettudományi karán, honnan jött ez az indíttatás: miért a matematika és a geometria fele kacsingatott?

Somogyi Tibor felvétele

– Ha visszatekintek, talán az alap- és középiskolai tanulmányaimtól ered ez a választás, mert mind az alapiskolában, mind a középiskolában kitűnő matematikatanáraink voltak. Mi hároméves gimnáziumba, illetve 11 éves középiskolába jártunk, a tornaljai gimnáziumnak mi voltunk a második évfolyama. Három fiatal tanárt kaptunk, fiatal volt az osztályfőnökünk, a matematika–fizika tanárunk és az is, aki a magyar nyelvet tanította. No és Cziczér tanár úr, a matematikus volt az, aki megszerettette velünk a matematikát és részben az ábrázoló geometriát is, mert akkor a középiskolában ábrázoló geometria nem volt a tananyagban, de a tanár úr nemcsak az előírt tananyagot ajánlotta figyelmünkbe, hanem mást is. Egyébként magamtól is olvastam az ábrázoló geometriai könyveket, és lényegében így jött össze, hogy ez a szak nekem meg is felelne.

– Utána aztán a kisdoktorit, a kandidátusi és a professzori munkáját is ezzel a szakal foglalkozva szerezte meg, de leginkább a számelméleti részével foglalkozott a tanár úr. Tudjuk, hogy a számelmélet a matematikának ugyan érdekes, de egyben nagyon nehéz része is. Minek vagy kinek köszönhető a számelmélet iránti vonzalma, vagy miután már a nyitrai pedagógiai intézetbe jött tanítani, az oktatás során kedvelte meg ezt a területet?

– Ezt a sors így hozta, mert amikor ide kerültem, az egyetemre, 1963-ban, akkor a geometriaoktatás Nyitrán már foglalt volt. Én pedig a matematika és az ábrázoló geometria keretén belül a geometriára összpontosítottam az egyetemen is. Az ábrázoló geometriát tanítottam utolsó éves egyetemistaként is mint tanársegéd a műszaki egyetemen. Mikor idekerültem, a geometria már foglalt volt, így az algebra jutott nekem oktatásként. Ez volt az irányváltásnak az egyik előszele. A másik viszont az, hogy a Pedagógiai Intézet kezdésekor lényegében a középiskolából és az egyetemről vettek föl fiatal oktatókat, tehát nem voltak itt olyan tudós pedagógusegységiségek, akik megszabták volna nekünk az irányt vagy akik mellett felnőhattünk volna. Saját magunknak kellett megtalálni az utakat, főleg az egyetemen kívül, hogy a szakmában is érvényesülni tudjunk. Ily módon kerültem Šalát professzor úrnak a szemináriumára Pozsonyba az egyetemen, mert ő a 60-as évek végén meghirdetett a középiskolai tanároknak és a fiatal egyetemi oktatóknak egy számelméleti szemináriumot, ahol a kezdetben nem éppen tudományos dolgokkal foglalkoztunk, de ez aztán később tudományos műhellyé nőtt. Én valahogy az algebrahoz közel álló számelméletet választottam a professzor úrnál, ezt a tudományos szemináriumot látogattam, és így maradtam a számelméletnél. Meg kell mondani, nem sajnálom és nem bánom a geometriától való elfordulást, mert egy olyan tanár kezébe kerültem, aki emberileg és szakmailag is kiváló ember volt, aki generációkat nevelt föl. Megvolt benne a korrektség, a tisztesség és a segítőkészség is. Šalát professzor úrnál csináltam meg az egyetemi kisdoktori munkámat, nála védtem meg, és a tudományos aspirantúrárt is nála végeztem.

– *Én megkérdezném, ez a számelmélet mennyire fontos, merthogy a közoktatásban a számelmélet nem kap központi szerepet, pedig tudjuk jól, hogy tényleg nagyon szép terület. A tanár úr hogyan látja ezt a kérdést, a számelmélet szerepét a közoktatásban?*

– A számelméletnek van egy sajátos tulajdonsága, amelyet nem eléggé használunk ki a közoktatásban, a középiskolai oktatásban, de az egyetemi oktatásban sem. Tudniillik az, hogy nagyon kevés előismeret és nagyon kevés fogalom megalkotása után el lehet jutni nagyon szép problémák fölvetésére és a megoldásukhoz is. Ez az, ami ösztönzőn hathatna a fiatalokra a szakmai tudományos fejlődésben. Ez volt az, ami a számelméletben végzett kutatások folytán elvezetett oda, hogy a számelmélet alkalmazásával is foglalkozzunk az oktatásban, mindenekeelőtt a felsőoktatásban, de a középiskolai oktatásban is. És ezek a módszertani kutatások projekteken keresztül is alkalmazható eredményeket hoztak. Visszatérve a számelmülethez, el kell mondani, hogy a számelmélet és a geometria a legősibb, legrégebb matematikai tudományágak. Számelmélettel nagyon sokan foglalkoznak, tehát ez a terület nagyon át van dolgozva. Mégis az benne a szép, hogy újabb és újabb problémák fogalmazhatók meg benne, és ezek megoldásával is lehet foglalkozni. Ez volt az, ami lényegében a számomra vonzó volt. Ami a matematika terén való munkásságot illeti, már a pozsonyi matematikai szeminárium keretén belül nagyon sok különböző problémával foglalkoztunk. Talán amihez úgy közelebbről és mélyebben is kötődöm, az a számelméleti függvények voltak. Ez az a terület, amely a mai napig foglalkoztat.

– *A tanár úr 1963-ban jött ide Nyitrára, azóta folyamatosan itt tanít, szervezi az oktatást, a magyar oktatás tulajdonképpen az elejétől kezdve szívügye. Hogyan lehetett egyáltalán ezt a tudománnyal összeegyeztetni, gondolom, a családi háttér is nyilván-*

valóan kellett ehhez, s úgy a felesége is itt tanított hosszú évtizedeken keresztül, és hát a tanár úrnak van egy lánya. Hogyan tudta tanár úr összeegyeztetni a családot, az oktatást, a tudományt és a mindenfajta közéleti tevékenységét ez alatt a négy-öt évtized alatt?

– A közélet iránti érdeklődés, azt hiszem, hogy a gyerekkoromra vagy fiatal iskolaéveimre nyúlik vissza, amikor különböző kulturális csoportokban színelőadásokat tanulunk be a falu számára. A Csemadok tagjai voltunk. Pozsonyba, az egyetemre kerülve viszont az Ifjú Szivek tagja voltam, és ott nemcsak táncoltak a fiatalok és énekeltek, hanem a közélettel is foglalkoztunk. Olyan egyéniségek, mint Tózsér Árpád, Cselényi László, Kulcsár Tibor és mások abban az időben az Ifjú Szivek tagjai voltak. És bizony a sok beszélgetésen a magyar kisebbség problémáit is fölvetették. Nyitárára kerülésemkor két tanárkollégám, Kardos Pista és Pukkai László, már 1964-ben szerveztek egy aláírásgyűjtést a magyar pedagógusképzés önállósodására. Alig hogy becseppentem az egyetemre, máris olyan gondolatok kerültek a terítékre és olyan folyamatokban vettem részt, amelyek a magyar nemzeti kisebbség sorsával voltak kapcsolatban. Ezután pedig jöttek a 70-es évek, melyeknek eseményei mind-mind olyan témákat feszegettek, melyek az emberi jogokkal, a kisebbségi jogokkal kapcsolatosak. Akaratlanul is odakerült az ember, és tenni kellett, cselekedni kellett. Segíteni kellett a diákokat is, a Csemadok is kérte, hogy segítsük a tevékenységét. Ha az ember nem zárkózott el ezektől a folyamatoktól, akkor vitte őt az ár, és örülök, hogy az ár engem is magával vitt, vagyis hogy cselekedhettem. A szakmával való összeegyeztetés régi keletű probléma, mert a tudomány igazán műveléséhez az embernek az egész lényre kell. A társadalmi-közéleti munkásság sokat elvisz a szakmai fejlődésből és a tudományos tevékenységből. Tehát össze kellett ezt hangolni, hogy az ember mind a két vonalon eredményt érjen el, mert természetesen a munkaadó is igényelte a szakmai előrelépést, a másik oldalon pedig a magyar kisebbség sorsa is igényelte a részvételt a védelmező folyamatokban. Szerencsém, hogy a családi háttér olyan volt, hogy támogattak. És levették a vállamról azokat a munkákat, amiket talán a háztartásban is el kellett volna végezniem, így több időt szentelhettem mind a szakmának, mind a közéletnek.

– *Ez igaz, csak nem mindenki vállalta, ez is tény. A tanár úr felvállalta a kockázatos időszakokban, a 70-es meg a 80-as években is a közéletet, pedig ez akkor nem volt egyszerű... Nem érezte úgy néha tanár úr, hogy ezt már nem szabadna bevállalni, a családra vagy a saját egzisztenciára való tekintettel?*

– Ez a kérdés nagyon is napirenden volt. Ettől eltekintve azonban a 70-es évek második fele és a 80-as évek már politikailag az enyhülés folyamata volt. A helsinki folyamat beindult, utána jött a glasznoszt, ezek mind olyan folyamatok voltak, amelyek a rendszerrel szembeni ellenállást és a kisebbségi jogok demokratikus kivívását helyezték előtérbe. Ilyen értelemben látható volt az, hogy a hatalom gyöngül, és az ember valószínűleg ösztönösen még nagyobb erővel végezte a dolgát. Mindenesetre az volt a fő feladatunk a diákok körében is, hogy megismerjük mi is és megismertessük a hallgatósággal is azokat a demokratikus jogokat, azokat a demokratikus követelményeket, amelyek itt nincsenek meg, és keressük az utat, miként lehetne ezeket elérni. Ez volt az egyik része a dolognak. A másik része pedig: a 70-es években alig nyitottak szakokat, sőt volt úgy, hogy tanári szakokat egyáltalán nem nyitottak. Ez volt az igyekezetünk

másik oka: hogy az előrevetítendő pedagógushiányt a magyar alapiskolákban meg lehet előzni, ha Nyitrán visszaállítjuk a teljes magyar tanárképzést. Főleg a 80-as években folyt a magyar tanító- és tanárképzés visszaállításáért igazi nagy küzdelem. Kerestük azt az utat, hogy milyen módon lehetne stabilizálni és fejleszteni a szlovákiai magyar pedagógusképzést, amely létfontosságú a kisebbségek számára.

– Aztán ezek a törekvések a rendszerváltás után beteljesültek, hiszen majdnem a 60-as évek szintjére került újból a nyitrai pedagóguskérdés. Ebben a küzdelmes időszakban egységes volt a nyitrai magyar diákok, tanárok hozzáállása, viszonyulása ezekhez a törekvésekhez, vagy jellemző volt itt is az, ami általában jellemző a magyarságra, hogy ha hárman vagyunk, akkor négyfele húzunk?

– Érdekes, nem tudom, szerencsénk volt-e, hogy amikor megszerveztük az első aláírásgyűjtést, a diákság és a tanári kar is egységes volt, bár a diákok részéről nagyobb volt az aktivitás. Ezzel indult be az a folyamat, amelyet később, a 89 utáni eseményekben a teljes tanári kar is egyértelműen támogatott s a magyar pedagógusképzés visszaállítása, intézményesítése mellé állt. Meg kell mondanom, ebben az időben nagyon jó volt együtt dolgozni a tanárkollégákkal is, éppen azért, mert összefogtak.

– Akkor ugye létrejött a magyar tagozat, lett nemzetiségi rektorhelyettes, 2003-ban pedig megalakult a Közép-európai Tanulmányok Kara. Tanár úr a politikába is belevetett, aztán talán szerencsénkre nem adta magát át teljesen a politikának. Visszatekintve hogyan értékeli ezt a nyitrai előrehaladást: ez volt a maximum – vagy lehetett volna esetleg másképpen?

– Sokat beszélgettünk arról, hogyan tovább, s kialakult az az általános nézet, hogy a jövőt tekintve stratégiaileg is szükséges egy szlovákiai magyar egyetem létrehozása. Így dolgoztuk ki a tudományos társaság keretén belül a magyar egyetemnek a koncepcióját, és akkor is ezt a koncepciót képviseltük, amikor a 90-es években kiderült, hogy egyetemalapításról nem lehet szó. Azt gondoltuk, hogy ideiglenesen egy önálló vagy egy nagyobb önállóságú magyar kar mindenképpen elősegítheti a későbbi egyetem létrehozását. Ez volt a stratégiai célunk. Ennek érdekében növeltük a diákok számát, a tanárok számát, a magyar tagozat struktúráját jogrendileg kidolgoztuk úgy, hogy önállóságot kapjunk. Ez a folyamat jellemezte igyekezetünket a 90-es években. Az ebben az időszakban hatalmon levő kormányzat persze mindent megtett annak érdekében, hogy ezek a folyamatok ne teljesejdenek ki. Szerencsére a magyar politikai párt 98-ban bekerült a kormányba, és ez alapvető változásokat hozott. Ekkor láttuk elérkezettnek az idejét annak, hogy egy egyetem létrehozásában gondolkozzunk. Természetesen egy egyetem létrehozása nem egyszerű feladat, és nekünk addig is dolgoznunk kellett, vagyis sok volt a teendő addig is, míg elérkezett az az idő, amikor egyetemet létre lehetett hozni. Mi tehát továbbra is építkezni akartunk, s ennek szerves része volt, hogy hozunk létre Nyitrán egy önálló kart, amely a leendő egyetem alapja lehetne. No ez az a kar, amely lényegében megalakult. Tudvalevő, hogy közben a politikai folyamatok más úton is haladtak, így most két önálló felsőoktatási intézményünk van, a komáromi egyetem és mi nyitrai karunk. De ez már a legújabb kornak az eseménye. Az eredeti elképzelés az volt, amit említettem, hogy az önálló karunkból alakul meg az egyetem.

– *Utólag milyen hasznát látja tanár úr annak, hogy mindezekon kívül politikai és közéleti szereplést is vállalt?*

– A 80-as években kerültem nagyon szoros kapcsolatba Duray Miklóssal és a jogvédő bizottsággal, két éven keresztül egy nyitrai barátommal itt sokszorosítottuk a jogvédő bizottság anyagait, és innen kerültek terjesztésre hátizsákban. A jogvédő bizottság már addig is nagyon sokat foglalkozott a magyar pedagógusképzéssel és azokkal az elnyomó intézkedésekkel, amelyek a 70-es évektől sújtották a nyitrai magyar pedagógusképzést. Ilyen értelemben a 89-es fordulat után lényegében adva volt egy ellenzék, amelynek már kialakult a kapcsolata a magyarországi demokratikus ellenzékkel, s ez egyszerre politikai szerepet kezdett vállalni. Nekem sose volt szándékom profi politikusnak lenni, a politikában való részvételemet eszköznek képzeltem el, eszköznek azon célok elérésére, amelyeket évtizedeken keresztül a nyitrai pedagógiai képzésben megfogalmaztunk. Így és ezért vállaltam politikai szerepet és funkciókat is. Aztán látva, hogy a szlovákiai magyarok vezetői az egyetemalapításban sem egységesek és nem is mindig értettek egyet, legjobbnak azt az utat tartottam, hogy a politikából kivonulok és megpróbálom függetlenként kezelni ezt a szakmai kérdést. Meg kell mondani, hogy ez nem hatotta meg az egyes politikai irányzatokat... Tehát nem hozott túl nagy hasznót ez a függetlenség sem. De mindenesetre a politikában való részvételnek is volt haszna, mert tényleg nagyon sok mindent el lehetett intézni. Segített a politika nagyon sokban, és támogatott is. Ilyen értelemben nem volt elfecsérelt idő és energia a politikában való részvétel.

– *Ezt a közéleti megoktatáspolitikai és szervezői tevékenységét sok helyen elismerték és díjazták. Van-e ezek közt olyan, ami a szívének a legkedvesebb, vagy olyan, amit még nem kapott meg?*

– Kitüntetésekre nem igazán vágyom. Természetesen valamennyi elismerés, kitüntetés jólesik az embernek. Ezek közül számomra talán a Magyar Tudományos Akadémia Arany János-érmének a megítélése a legértékesebb, mert az, hogy a Magyar Tudományos Akadémia megtisztelt ezzel az éremmel, arra ösztönöz, hogy segítsen az itteni magyar pedagógusképzést a további fejlődésben. Ez kötelez. Tehát nem kitüntetések megszerzése a célom, hanem a pedagógusképzés segítése, fejlesztése.

– *Gondolom, a tanár úrnak az is a legszebb és legjobb kitüntetései közé tartozik, amikor a diákjai visszatérnek és kedves szóval köszöntik – amire kitűnő példa volt a nyitrai intézmény 50 éves évfordulója is... Hogyan élte meg ezt a találkozást, többek közt a nyitrai magyar pedagógusképzés első végzős hallgatóival?*

– A kar új, fiatal vezetése egy nagyszabású, fantasztikus ötvenéves megemlékezést szervezett meg, olyat, amelyenről nem is álmodtunk, tehát minden várakozásunkat felülmúlta, a mi, idősebb pedagógusok várakozásait is. Nagyon jó ötlet volt az elsős végzős hallgatókat is meghívni és aranydiplomával jutalmazni. Sok kollégával is beszélgettünk. Nagyon jó érzés volt az, amikor egymásra találtunk, hiszen mi annak idején fiatal tanársegédek voltunk, ők pedig diákok, s nincs nagy korkülönbség közöttünk. Természetesen később is nagyon sokat találkoztunk, sokukkal találkoztunk a pedagógusszövetség által és módszertani, pedagógiai összejöveteleken, de itt is nagyon kel-

lemes volt velük a találkozás és a visszaemlékezés a régi évekre. Lehet, hogy a családban uralkodó erkölcsi magatartási normák is hozzásegítettek, de én a diákjaimat mindig nagyon szerettem, akár jó tanuló diák volt, akár rossz, egyformán, és ezt a szeretetet igyekszem a mai napig átadni a diákoknak, hogy érezzék azt, hogy a tanár-diák viszony nem ellentét. A tanár ugyanis segíteni akarja a diákot, hogy az életben érvényesülni tudó emberré váljon. Nagyon jó érzés volt természetesen, hogy ezt a szeretetet kicsit visszajelezve éreztem ezeken a találkozókon is, az ötvenéves évfordulón. Ha visszajelzik a szeretetet, az nagyon jólesik, de azt is mutatja, hogy akinek ilyen a hozzáállása a pedagógiai munkához, az jól választotta meg a pályáját.

– Igen, azt azért sokan tudják, hogy a tanár úrnak jó kapcsolata van a diákokkal, ez a jubileumi ünnepségen is többször elhangzott, hogy volt itt a diákoknak egy mentora, akihez bátran fordulhattak. Meg tudja a tanár úr fogalmazni egy mondatban, mi a krédója a tanári pályájának?

– Most nem mondom el Pólya Györgynek a tanári tízparancsolatát, amely sok nagyon szép gondolatot tartalmaz, de a pályán talán az a fontos, hogy a tanár szeresse a tantárgyát, amit tanít. Hogy lelkesedve tanítsa tantárgyát. A diákoknak pedig biztosítson minél nagyobb önállóságot a gondolkodásban. S amit előbb mondtam: érezzék a diákok, hogy szeretet árad a tanítóból a diákok irányába. Ezek talán azok, amikhez tartom magam, szinte nem is tudatosan, csak ahogy az életben kialakultak, és ezek mentén szeretném még néhány évig a pedagógiai tevékenységemet folytatni.

– Reméljük, ez így lesz, hiszen a tanár úr ennek érdekében sok mindent tesz, például nagyon jó kondíciónak örvend, már mondta, hogy néptáncolt gyerekkorától kezdve, de a tanár úrról diákok is kollégák is nagyon jól tudják, hogy gyakran kerékpárral jön iskolába, túrázni is jár, és a sífutást is aktívan űzi télen, ha ideje van és a megfelelő körülmények is adóttak ehhez. Mindig fontosnak tartotta az élete során odafigyelni arra, hogy fizikailag is jó erőben legyen?

– Ezt nem kimondottan tudatosan csinálom. Gyerekkorom óta bennem van a mozgásigény. Valószínűleg adottság, hogy az ember szeret mozogni. A szellemi tevékenység, főleg a 70-es–80-as évek feszült politikai légkörében nagyon megterhelte az ember lelkiállapotát. Az egyetem tanárai közül többen igényeltük a fizikai mozgást is, ezért a 80-as években kialakítottunk egy 5-6 fős magyar tanári csoportot: rendszeresen jártunk közösen a tornaterembe, az uszodába, jártunk kirándulni. Mag Ottó kollégánk mondotta: „Ha mozgunk, tornázunk, biciklizünk, futunk, vagy bármit csinálunk, nem biztos, hogy tovább élünk. De az biztos, hogy más minőségű az élet.” Ezt tudnám ajánlani a fiataloknak is, hogy próbálják ki: teljesen más minőségű a nap, ha előző nap egy kicsit mozog az ember. A mozgás mozgásban tartja az embert, szellemileg is. Melegen tudom ajánlani a mozgást mindenkinek.

– Tehát egyetért azzal, hogy ép testben ép lélek?

– Igen, és a tanári pályán, amely inkább szellemi munka, különösképpen nagyon fontos a példaadás is. Tehát a tanítók, ha valamilyen testi tevékenységet végeznek, mozognak vagy sportot űznek, akkor a fiatalokat is erre tudják ösztönözni. A mai világban,

amikor a számítógépek hatása alatt vagyunk, különösen fontos, hogy használjuk ki a lehetőségeket a sportolásra.

– Végére hagytam két klasszikus nagyon nehéz és talán ravasz kérdést is. Az első: vizsgálódva az elmúlt hetven évre, van-e valami, amit ma, ha megtehetné, másképpen csinálna, és szintén az elmúlt hetven évre vonatkoztatva: mit tart az elért legnagyobb sikerének?

– Talán a kérdés második felére egyszerűbb válaszolnom, mert mindenképpen azt tartom tevékenységem legértékesebb részének, hogy az én kis segítségével is sikerült elérni Nyitrán a kar létrejöttét. Hogy mit csinálnék másképp? Sok mindent. Az önálló karnál maradvá: talán túl türelmetlenül szorgalmaztam a létrehozását, és ezzel az ellenkezőjét értem el. Pedig nagyon jó lett volna, ha már a 90-es évek elején megalakulhatott volna, s erre bizonyos lehetőségek voltak is itt, Nyitrán. Természetesen a jogvédő bizottságban ugyanúgy részt vennék megint, s azt ugyanúgy csinálnám. Talán másképp folytatnám azt a küzdelmet, amit a magyar pedagógusképzésért a 80-as években elkezdünk, ma úgy látom, korábban el kellett volna kezdeni. Lehet, hogy a politikában való legalább formális megmaradással jobban lehetett volna szolgálni a nyitrai magyar pedagógusképzés előrehaladását. Tehát lehet, hogy ha még egyszer újra kezdeném, akkor jobban támaszkodnék a politikára. Mert a politikának a parlamentáris demokráciában döntő szerepe van, erre támaszkodva lehet elképzeléseket, stratégiákat megvalósítani. Talán fölösleges volt túl korán kivonulni a politikából, talán ha ott maradok, akkor hamarabb, gyorsabban és talán nagyobb eredményeket lehetett volna elérni, talán a nyitrai magyar kart hamarabb létre tudtuk volna hozni.

– Úgy gondolom, hogy nagyon sokat köszönhet a tanár úrnak a szlovákiai magyarság, a szlovákiai magyar társadalom. A legutolsó kérdésem: ha a tanár úr most kívánhatna valamit – legyen ez a mesebeli hármas –, mi lenne ez a három kívánság?

– Nagyon nehéz kérdés, hogy hetvenévesen még mit kívánhatnék. Mindenesetre azt biztosan kívánom, hogy a kar, amelyet most egy nagyon talpraesett és odavaló vezetés irányít, talpon tudjon maradni és még nagyon hosszú ideig szolgálhassa a szlovákiai magyar értelmiség képzését. Másodszer arra kérném a Mindenhatót, hogy az egészséget adja meg. A harmadik kívánságom pedig a szlovákiai magyarság műveltségi szintjére vonatkozik, mert ezen a téren az elmúlt tíz évben sem sikerült előrelépni. Vagyis annak örülnék, ha sikerülne kimunkálni olyan művelődési stratégiát és kiépíteni olyan művelődési intézményeket, amelyek keretén belül a szlovákiai magyarság műveltségi szintjét nagyon gyorsan és intenzíven emelni tudnánk. Más szóval ha a középiskolákban és a felsőoktatásban részt vevő magyar nemzetiségűek számát nagyon hamar sikerülne megnövelni, mert végül is a szlovákiai magyarság sorsát az elkövetkező években, évtizedekben ez fogja megszabni.

– Úgy legyen. Nagyon szépen köszönöm a beszélgetést.

Komzsík Attila

A RENDSZERVÁLTÁS

és a csehszlovákiai magyarok II.

1989-1992

